

ZAMKOVI SJEVERNO OD OGULINA I NEOBIČNA SUDBINA DVORCA BOSILJEVO

Sjeverno od Ogulina, na prostranom prostoru koji omeđuje more i planine na zapadu te rijeka Kupa i slovenska granica na sjeveru, na prostoru kojim protječu rijeke Dobra i Mrežnica, zapravo i nema mnogo utvrda. Najvjerojatnije ih ni u prošlosti nije bilo mnogo, možda samo ponešto čardaka i stražarskih mjesta od kojih nije ostalo nikakvih tragova. To je i razumljivo jer su ovaj prostor od turske opasnosti uspijevale obraniti jake utvrde koje su se nalazile istočno i koje su uspijevale zaustaviti povremene prodore prema Kupi i ondašnjoj vojvodini Kranjskoj.

Tako se tek na domak mora susreće Grobnik, za koji tradicija tvrdi da se nekad zvao Zelengrad i da su pod njim potučene tatarske horde. Riječ je o starom gradu koji je postojao još prije stvaranja Vinodolskog zakonika (1288.), a od prvoga pismenog traga o njemu pripada Frankopanima. Od sredine 16. stoljeća pripada Zrinskim, sve do Zrinsko-Frankopanske urote. To je inače bio pravi frankopanski grad u obliku trokuta, učvršćen kulama i polukulama i opasan zidinama, a zapravo je prijelaz prema kasnijim dvorcima. Ta je utvrda uglavnom uništena tijekom 18. i 19. st.

Uz Kupu leži Severin, mjesto koje se nekad nazivalo Lukovdol kako se i danas naziva obližnje selo (poznato kao rodno mjesto velikoga hrvatskog pjesnika tragične sudbine – Ivana Gorana Kovačića). No utvrda se spominje prvi put tek 1558. kada je zabilježena jedna kula. Bio je to kaštel smješten na desnoj strmoj kanjanskoj obali rijeke Kupe, a 1803. pregrađen je u dvorac. Najprije je bio u posjedu Zrinskih, potom Frankopana sve do propasti tog roda. Od 1682. pa do 1823. u posjedu je grofovske obitelji Oršić, čija je postojbina u.

CASTLES TO THE NORTH OF OGULIN AND UNUSUAL DESTINY OF THE BOSILJEVO CASTLE

Not many significant castles have been built near Ogulin in the area traversed by the Dobra and Mrežnica rivers, and bordered by the Kupa river in the north. The fort of Grobnik, located close to the sea, was mostly destroyed in the 18th and 19th centuries. Severin na Kupi was converted into an aristocratic mansion, and the industry of construction material now occupies the area formerly taken by Tounj, which used to be a significant stronghold. The fortress in Bosiljevo is located near the old Caroline's road at the hillslope above the source of a creek. It was the seat of Frankopan family which converted it into a castle, especially in the period after Brinje came under control of border authorities. After the failure of the Zrinski-Frankopan conspiracy, the castle was looted and completely devastated. Later on, it was bought and renovated by count Laval Nugent. The castle suffered the highest level of devastation when it came into hands of the Rijeka wholesaler Cozulich in the early 20th century. After the second world war, the castle was confiscated and used for some time as a hotel and restaurant. Currently, property rights dispute is under way to determine its ownership and future use

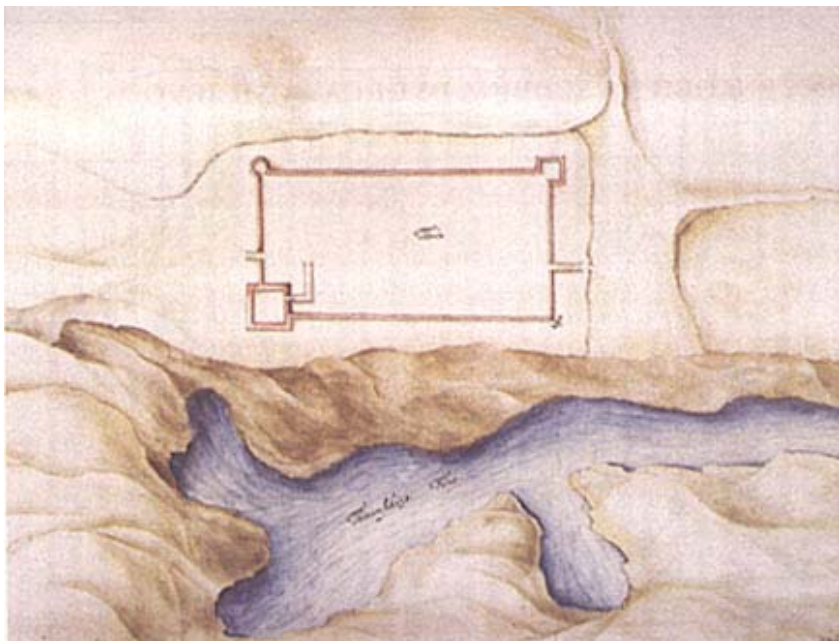
krajevima oko Karlovca, gdje su posjedovali Oršovac i Lipovac (Generalki Stol). U kraju oko Vojnića ima ostataka njihova Mrsinj grada, a bili su vlastela i u okolici Krnjaka - u Gorici i Dolu. Sadašnji je dvor dovršio Ivan Oršić, a potom je prodan plemiću Ambrozu Vranyczanyju-Dobrinoviću. Dvorac je u doba Ilir-

skog preporoda bio pravo rodoljubno stjecište. Severin je bio i sjedištem severinske županije (1776.-1786.) koja je obuhvaćala goransko područje između Kupe i mora, uključujući i grad Rijeku.

Nedavno smo obišli ovaj dvorac i ustanovili da je zatvoren i napušten, štoviše oluja koja je poharala okolni

Dio istočnog pročelja dvorca u Severinu

Stierov crtež utvrde u Tounju

park srušila je veliko drvo na oronulu i išaranu kapelu Sv. Florijana. Iako je dvorac 80-tih godina prošlog stoljeća bio djelomično restauriran i služio za povremene proslave, čini se da je već dugo bez ikakve namjene pa djeluje prilično zapušteno, a kroz oštećene prozore vide se hrpe raznovrsnog otpada. Vjerojatno ima problema s imovinsko-pravnim odnosima, ali stanje parka i toga živopisnog dvorca nad prelijepom zelenom Kupom, smještenog inače odmah pored velikoga prometnoga tranzitnog središta, također svjedoči o ponašanju prema našoj baštini.

No stanje dvorca u Severinu na Kupi može se proglasiti gotovo idiličnim kada se pogleda sadašnje stanje nekada velike i slavne utvrde Tounj, koju su kao i okolno naselje zvali i Tovunj ili Tovunjska peć. To je selo danas smješteno desetak kilometara istočno od Ogulina, a građevinarima je znano po kamenom mostu koji je 1836. preko potoka Tounjčice majstorski nadgradio Josip Kajetan Knežić. Građevinarima je ovo mjesto znano i po industriji građevnog materijala s više od 200 zaposlenih. IGM Tounj smješten je upravo na

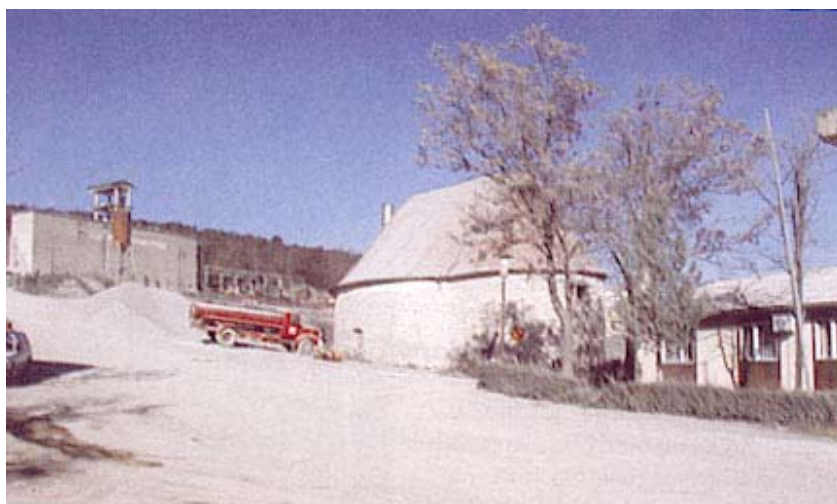
mjestu nekada slavne utvrde, od koje je djelomično očuvana samo cilindrična kula, a i ta je kula gotovo sasvim srušena kada je, saznali smo, netko poželio da baš na njezinu mjestu izgradi garažu.

Utvrda je 1481. pripadala Stjepanu Frankopanu, ali je već 1558. bila zapuštena pa ju je zauvijek preuzela krajiška vojska. Tlocrti Pieronija i Stiera pokazuju je kao četverokutno obzidano. U jednom je uglu bila jaka branič-kula. Stier spominje još

jednu manju okruglu kulu nasuprot glavnoj, a na kasnijim crtežima vide se i zgrade naslonjene na glavnu kulu. Posebno je lijep Valvasorov crtež na kojem se vide i kuće koje su se počele graditi uz utvrdu, a unutar zidina bile su smještene i drvene kuće. Od 1830. stari je zamak bio pretvoren u vojarnu krajiške vojske, a Tounj je sve do razvojačenja bio sjedištem jedanaeste kumpanije.

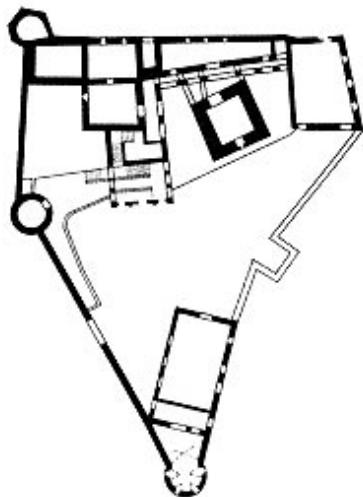
Utvrda je građena ispod brda Krpelja na dubokoj guduri ispod koje iz prostrane pećine izvire Tounjčica, potok koji se istočno kod Tržića ulijeva u Mrežnicu. Kada je izgrađena ne zna se pouzdano, ali po predaji gradile su je tri obitelji (Fumić, Juraić i Rebrović) koje su prije toga stanovale u pećini iz koje izvire Tounjčica. Inače Tounj (*Thowi*) se prvi put spominje 1481. kao vlasništvo kneza Stjepana Frankopana i u sastavu je modruške županije. Okolicu su nekoliko navrata poharali Turci što je bio povod da se pojača tounjska posada. U ovom je kraju 1715. zabilježena velika glad pa su se mnoge obitelji iselile u mađarski Pečuh.

Posjetili smo nedavno utvrdu, zapravo ušli u zatvoreni prostor IGM-a. Iako se konture glavne kule još mogu nazreti, od utvrde nema drugih tragova. Doduše, u samom se središtu nalazi neobična i okrugla građevina

Okrugla kula zvana kapelica unutar IGM-a u Tounju

na, ali je teško utvrditi je li se ta građevina, koju radnici nazivaju kapelicom, uopće nalazila unutar utvrde. Jer zidine utvrde jednostavno je nemoguće prepoznati od naslaga prašine te među velikim hrpama raznovrsnih granulacija kamenog materijala.

Tlocrt bosiljevačke utvrde i dvorca s početka 20. st.

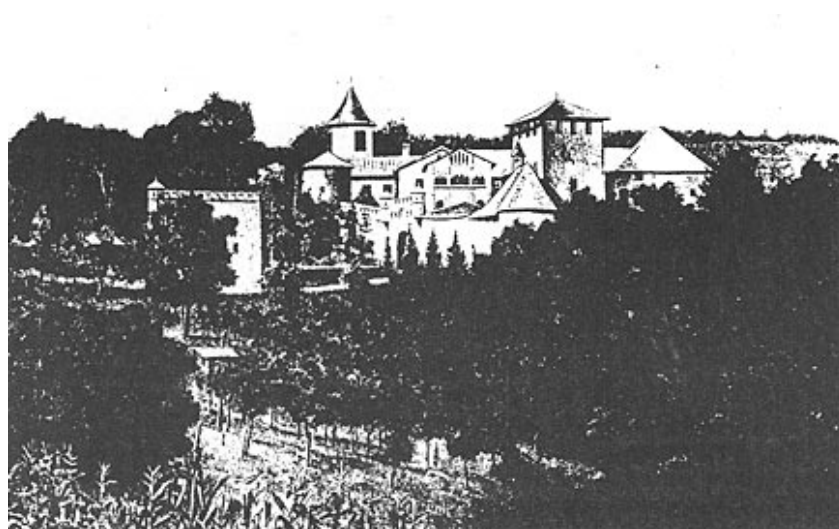
Neobičan je smještaj stare bosiljevačke utvrde, sazidane na stijeni koja se sa sjeveroistočne strane strmo ruši do izvora i malog potočića u ravnici. Utvrda je smještena blizu ostataka stare Karolinške ceste, pa te njezine dijelove brane visoki obrambeni zidovi i kule. Stari zamak nije dakle bio izgrađen na nekom nepristupačnom brijegu, praktički je smješten u njegovu podnožju, ali je ipak bio vrlo dobro zaštićen i branjen. Njegova se obrambena funkcija ponajprije temeljila na dobro branjenim i čvrstim utverdama smještenim istočno te na činjenici da su prijelaz do nje branile i dvije rijeke - Dobra i Mrežnica. Upravo zbog te činjenice utvrda u Bosiljevu vrlo je rano pretvorena u dvorac i plemićko sjedište, a o povijesti njezine izgradnje imamo vrlo malo pisanih i risanih tragova, jer su je kao relativno sigurnu zaobilazili ondašnji carski inženjeri i nadglednici. Ipak činjenica jest da su njezinu okolicu nekoliko puta poharali Turci, ali da nikada nije bila okupirana.

Utvrda i naselje Bosiljevo smješteni su između rijeke Dobre i Kupe od koje su, kao i od slovenske granice, udaljeni desetak kilometara. Zanimljivo je da u Hrvatskoj postoji još jedno Bosiljevo - u blizini Čazme, koje je čak i nešto naseljenije. Ipak je Bosiljevo na domak Gorskog kotara mnogo poznatije, ne samo po svom dvorcu i utvrdi, već i po tome što je još u Srednjem vijeku bilo središtem župe i istoimenog velikog posjeda. Ovaj je kraj bio naseljen još od davnina, o čemu svjedoče neolitski humci kod sela Hrsine i Korenić Sela, pagansko groblje kod Trošmarije te rimski ostaci u Čatrnji kod Lešća. Posebno su zanimljivi arheološki ostaci u Gradišću s mnogo raznovrsnih keramičkih i metalnih ostataka i gdje je prema legendi stajao zamak Levund, koji je uz stari modruški grad (zvan Širan), navodno bio najveći između Kupe i planinskog masiva Kapele. Na tom je brijegu Vuk Frankopan kod crkve Sv. Marije (koja je danas jedina preostala) bio utemeljio dominikanski samostan. Inače je i sama utvrda u Bosiljevu nekad bila rimsko groblje.

Bosiljevo se prvi put spominje u pisanim ispravama 1334. kao župa Sv. Maura u Bosiljevu (in Bozilo). U Bosiljevu je postojala i posebna plemićka općina (Fabinci, Zan-

dalići, Švarački i Gomilci) od kojih danas nema nikakvih tragova. Kada je grad i kako dospio u ruke Frankopana nije poznato, iako se zna da su Frankopani tijekom 14. st. zagospodarili cijelim područjem, od Plaškog i Modruša, do Ribnika i Ozlja na Kupi. Možda su upravo Frankopani u to vrijeme sazidali najstariji dio utvrde. Prvi su sačuvani podaci o utvrdi iz 1461. kada se kao vlastelin spominje Bartol Frankopan. Po tome bi Bosiljevo pripadalo tržaškoj grani grofova Frankopana. No u podjeli frankopanskih posjeda u Modrušu 1449., Bosiljevo se uopće ne spominje. Moguće je stoga da je knez Bartol taj posjed stekao samostalno. Čak je i moguće (tako pretpostavlja i Emilij Laszowsky u djelu *Hrvatske povijesne građevine I.*, Zagreb, 1900.) da ga je radi obrane stekao kraljevskom darovnicom ili zamolbom plemićkog plemena i da su prve dijelove utvrde izgradili stari bosiljevački plemići.

Sasvim je sigurno da je najstariji dio utvrde Bosiljevo, koja je s vremenom značajno mijenjala svoju tlocrtnu sliku, onaj dio koji je izgrađen na strmoj kamenoj stijeni ispod koje izvire potok. Tu je smještena trokutna četverokutna branič-kula, koja je i najveća i najstarija, te je sasvim sigurno sve vrijeme bila glavna forti-

Jedna od najstarijih fotografija dvorca (kraj 19. st.) u Bosiljevu prije temeljitog preuređenja

Dvorac u Bosiljevu iz vremena kada se koristio kao restoran i prenočište

fikacijska građevina. I danas je uočljivo da su njezini prozori tijesni i maleni te da je na vrhu, u kruništu, imala po tri otvora na svakoj strani. Zna se da je ta kula služila kao tamnica i kao stražarnica. Unatoč brojnim preinakama, te kasnijim temeljitim rekonstrukcijama, još je moguće utvrditi da se ova velika utvrda sastoji od dva veća dijela, od kojih su zidine s tri okrugla tornja sasvim sigurno građene kasnije od dijela sazidanog nad izvorom. Ipak vjerojatno je u tom dijelu najstariji dio jugoistočni toranj u kojem je smještena kapelica Sv. Ane.

U utvrdu se, kako se pretpostavlja, uvijek ulazilo s istočne strane. Zna se da je nekad pred vratima bio poseban čardak, iza kojega se preko mosta ulazilo kroz troja vrata. Odmah do vrata bila je posebna zgrada u kojoj su stanovali stražari, a nad njom je bio stan porkulaba (zapovjednika) koji je pazio na stražare i mnogobrojne zatvorenike. Na lijevo od ulaza bile su smještene zgrade koje su kasnije temeljito preinačene i nadograđene. U blizini crkvice bila je posebna zgrada zvana Kloštar, u kojoj su neko vrijeme stanovali pripadnici nekoga samostanskog reda, možda baš dominikanci s Gradišta

koji su se tu sklonili pred turskom opasnošću. Uz četverokutnu kulu bio je smješten i konak, a između konaka i kapelice mnoge zgrade koje su davno srušene.

Iako je i ovaj dvorac temeljito opljačkan 1671. nakon zrinsko-frankopanske urote, te iako je 1697. napravljen inventar u kojem su dvorac i utvrda temeljito opisani, nemoguće je danas utvrditi izgled ovog zamka, po-

sebno tijekom 15. i 16. stoljeća. Pred zamkom se spominje čardak, dijelom podzidan, dijelom na stupovima, spominje se most lančanik, hrastova tamnica, posebni turnić, spominju se i štale, za konje, pivnica pod velikim palačom, druga i treća gradska vrata, donja hiža i još mnogo toga. Gospodarski je majur bio smješten desno uz utvrdu, ali od toga već odavno nema nikakva traga. Novije su gospodarske zgrade smještene podalje, uz Karolinšku cestu, a ispred zidina bila je posebna zgrada s kruništem i malom stražarnicom.

Od brojnih Frankopana koji su ovom utvrdom bez prekida vladali i u njoj stanovali više od dva stoljeća, najviše je zapamćen violentni Vuk Frankopan (Vuk je inače bilo vrlo često ime u ovoj obitelji). On je bio sin Anža Frankopana Tržaškog, a stalno je boravio u Bosiljevu od 1539. kada je Brinje došlo pod vlast krajiške uprave. Najviše je zapamćen po tome što je delegaciju na čelu sa zagrebačkim prebendarom Andrijom Koroškim, koja mu je došla uručiti sudski poziv, svukao do gola i temeljito isprebijao. To je bilo ogorčilo cijelu ondašnju Hrvatsku, a i samog

Sadašnji zapušteni prilaz dvorcu Bosiljevu

kralja Ferdinanda. Kraljevski ga je sud osudio 1539. na smrt i gubitak imetka, no ta ga odluka nije mnogo zabrinula jer nikad nije provedena. Osim što je bio utemeljiteljem dominikanskog samostana na Gradištu, poznat je i po svom velikom vinogradu po kojemu se i danas obližnje naselje naziva Vukova Gorica. Proslavio se kada je 1543., pošto su Turci poharali Bosiljevo, Ribnik i Novi-grad te provalili u Kranjsku, zajedno s Nikolom Keglevićem te svojim rođacima Jurjom Slunjskim i Stjepanom Blagajskim, u Gackoj zaskočio turske jedinice i hametice ih porazio. Turci su u više navrata poharali Bosiljevo i njegovu okolicu. Bilo je to dva puta 1582. (kada je stradala cijela karlovačka posada), 1583., 1602. i 1645. Često su bila popaljena sela i narod odveden u roblje. U ta su opustjela sela došli mnogi bjegunci također postradali od Turaka. Odakle su stigli nije teško otkriti po njihovim sadašnjim imenima: Bosanci, Klokočki, Bišćani, Blagajci, Vitunjski i sl. Mnogo ih je došlo s modruških strana, a bilo je među njima i starih plemićkih obitelji kao što su Lovinčići, Klasnići, Milovci, Tomašići i Skoblići.

Zidine i kule dvorca u Bosiljevu

Gospodarsko se stanje Bosiljeva poboljšalo kada su sinovi Gašpara Frankopana, Juraj, Nikola i Vuk, 1609. podijelili obiteljska imanja. Najstariji je Juraj dobio Črnomelj (gdje mu se gubi svaki trag), najmlađi Vuk Novigrad na Dobri, Zvečaj i Severin, a gospodarom Bosiljeva i Novog Vinodolskog postao je Nikola, srednji brat. On je postao hrvatskim banom te zapovjednikom hrvatske i

primorske krajine, kao jedini Hrvat uz oca i sina Lenkovića. No 1622. zbog svoje se naprasite naravi morao odreći banstva, ali poznat je po tome što je utemeljio plemićki konvikt u Zagrebu te hrvatsku školu u Bosiljevu. Naslijedio ga je nećak Gašpar, kapetan ogulinski, a njega potom Franjo Krsto Frankopan (1843.-1671.), koji se i rodio u Bosiljevu, veliki hrvatski pjesnik i vojskovođa, pogubljen kao posljednji izdanak slavnog roda, zajedno sa svojim zetom Petrom Zrinskim, u Bečkom Novom Mjestu 30. travnja 1671. zbog zrinsko-frankopanske urote.

Frankopani su sve vrijeme živjeli u Bosiljevu i uredili ga tako da bude lijep dvorac dostojan njihova ugleda i časti. Slava i bogatstvo te utvrde i dvorca vidljivi su i po popisu njihove razgrabljene imovine te opljačkanim dobrima od strane karlovačke vojske pod zapovjedništvom Johana Josepha Herbersteina. Zna se da je samo barun Sauer, podgeneral karlovački, iz Bosiljeva odnio pravu malu oružanu dragocjenih primjereka starog oružja, 500 dragocjenih knjiga, mnogo koža zlatom obrubljenih i opšivenih, lijepih šatora, prekrasnog pokućstva, predmeta od slonove kosti i srebra (uvezenih iz

Prilazno stubište kapelici i kuli dvorca u Bosiljevu

Venecije i iz drugih europskih obrtničkih središta), stari novac, kočije (samo je jedna zlatom urešena vrijedila 500 škuda) i drugih dragocjenosti, čak i jednu srebrnu škrinjicu s moćima nekog sveca. Dakako da je odneseno i zatečeno živo blago, prvenstveno konji i goveda te žito i vino iz bosiljevačkih podruma. Spomenuti Laszowsky piše da su samo turski sužnji, koji su se zatekli u Bosiljevu, vrijedili više od 15.300 talira. Zapljena i pljačka uništila je frankopansko bogatstvo i gospodarstvo u Bosiljevu.

Austrija je dvorac konfiscirala, a Bosiljevom je najprije upravljala kraljevska požunska komora (jedan

otkupio je još i Staru Sušicu te Dubovac kod Karlovca.

Nugent je stari bosiljevački dvorac temeljito obnovio, iako se stječe dojam da ga nije toliko doradio kao što je to slučaj s Trsatom, čijem je preuređivanju kumovalo i vjerovanje da potječe od rimske utvrde. Na ulazu su dodana dva sitna tornjića, kapela s kulom u novoj restauraciji izgubila je krov i dobila terasu, a lijevo od ulaza stisnule su se dijelom dograđene i preuređene zgrade prema kojima se penje prostrano stubište. Stječe se dojam da su mnoge intervencije učinjene kako bi se poboljšala udobnost stanovanja u dvorcu, jer utvrda je stoljećima nadgrađivana i

duše. po nekim izvorima ona dvorac nije naslijedila, već ga je 1902. kupila na javnoj dražbi. Dražba je te godine stvarno održana i na njoj su prodane brojne umjetnine sakupljene u Italiji te izuzetno bogata knjižnica vojničkih djela i povijesti obitelji Nugent. Zna se da je više sanduka spisa odneseno iste godine u Carski i kraljevski ratni arhiv u Beč. Tako je još jednom poharano i razneseno blago bosiljevačkog dvorca. Ipak valja zabilježiti da je dio umjetnina otkupljenih na dražbi završio u Arheološkom muzeju u Zagrebu.

Grofica Ana Nugent nije dugo bila vlasnicom Bosiljeva, jer ga je već 1910. prodala. Dvorac je nekoliko puta mijenjao vlasnika a 1911. kupio ga je riječki veletrgovac Ante Cosulich de Pećine iz Sušaka. Tada je dvorac temeljito obnovljen, a u obnovi se zaista nije štedjelo s ulaganjima. No zapravo praktički su u cijelosti uništene sve njegove autentične i povijesne vrijednosti. Od zidina utvrde i zgrada, mnoge su novoizgrađene, a mnoge stare srušene, ugrađeno je mnogo betona, sobe su opremljene parketima i suvremenim namještajem. Zapravo dvorac je pretvoren u relativno ugodno mjesto boravka, a njegova povijesna jezgra i smještaj na rubu polja unutar živopisnog parka, bili su samo dodaci komforu i raskoši. Naime, neposredno uz dvorac nalazi se i park koji je 1974. zaštićen kao spomenik parkovne arhitekture. Park je star više od stotinjak godina, a pojedini su primjerci stabala koji potječu iz negdašnje prirodne šume znatno stariji. Ispod dvorca izvire potok, ali nekad je tu bilo i veliko jezero koje je danas samo močvarni predio. Inače dvorac i park prostiru se na više od 20 jutara.

Sudbina dvorca i nakon Drugoga svjetskog rata bila je na neki način neobična. Dvorac su 1948. od obitelji Cosulich kupili Marko Ukić i Ante Vlahov. No vlasnicima su dvorca bili vrlo kratko jer im ga je tadašnja vlast konfiscirala. Nakon toga u dvorcu je neko vrijeme bio starački dom, a od početka šezdesetih godina

Stara stražarska zgrada u dvorištu sa zmajem na njoj

od upravitelja bio je Juraj Kukuljević, negdašnji službenik Frankopana), a potom je 1684. kralj Leopold darovao grad banu Nikoli Erdödiju. Naslijedila ga je njegova kći Ana Barbara udana za grofa Dizma Andriju Auersperga. Od Auersperga je 1826. dvorac kupio slavni vojskovođa, maršal i grof Laval Nugent podrijetlom iz Irske koji je bio veliki hrvatski rodoljub. Otkupio ga je kao jedan u nizu dvoraca i utvrda kojima je htio obnoviti negdašnju frankopansku slavu. Uz Trsat i Bosiljevo,

prilagođena terenu pa su mnogi nezagrabni zidovi i kutovi zauzimali mnogo unutrašnjeg prostora.

U blizini Bosiljeva Nugent je izgradio novi raskošni dvorac Steljnik u talijanskom slogu, ali je dvorac nakon izgradnje temeljito stradao u požaru i potom nikad nije obnovljen. Inače Laval Nugent umro je 1862. upravo u dvorcu u Bosiljevu, a sahranjen je u obiteljskoj grobnici na Trsatu.

Bosiljevački dvorac naslijedio je njegov sin grof Artur Nugent, a poslije njega njegova kći Ana Nugent. Do-

prošlog stoljeća pa sve do 1980. bio je ugostiteljski objekt s restoranom i prenoćištem. Od tada je napušten iako je za Domovinskog rata bio djelomično uređen kao pričuvena bolnica, no za to srećom nije bilo potrebe. Nedavno smo posjetili ovaj živopisni dvorac, koji zapušten i skriven u neuređenom zelenilu ipak djeluje nekako romantično i bajkovito. Zatekli smo velika željezna vrata zatvorena lokotom, no obilazeći oko dvorca da ga fotografiramo iz svih uglova, vrlo smo brzo otkrili da u prostor omeđen zidinama vrlo lako ulazi kroz otvorenu nekadašnju stražarnicu, koja je u prizemlju pretvorena u nečiju stolariju ili barem skladište stolarije. Ušli smo u krug dvorca pomalo u strahu da nas neko ne proglasi provalnicima. Na dvorišnoj zgradi pronašli smo odljev zmaja Baziliska, skulpture koju je za dvorac na Trsatu za Nugenta izradio slavni Anton Dominik Fernkorn (autor spomenika banu Jelačiću). Obišli smo i mnoge sobe u kojima, dakako, nema više nikakva namještaja. Kroz oštećene i razbijene prozore, koji mjestimice imaju sačuvane fragmente lijepih vitraja, prodiere vlaga te dodatno oštećuje podove i zidove. Mjestimice su već i stropovi urušeni. Vegetacija se proširila posvuda pa dodatno oštećuje zidove. U Bosiljevu smo razgovarali s načelnikom općine Josipom Korenićem, a neke nam je dodatne podatke pružio Igor Benić, zaljubljenik u bogatu bosiljevačku povijest. Naime ovo malo mjesto s nešto više od stotinjak stanovnika općinsko je središte s 43 naselja i otprilike 1500 stanovnika na približno 109 km². Općina je na sjeveru i zapadu omeđena Kupom i državnom granicom prema Sloveniji, na zapadu općinom Vrbovsko, na jugozapadu gradom Ogulinom, na istoku je općina Generalski Stol, a na sjeveroistoku Netretić. Bosiljevo velike nade polaže u činjenicu što postaje glavno raskrižje autoceste, koja će se upravo u čvoru pokraj ovog mjesta odvajati prema Rijeci i Splitu. U tome vide šansu za gospo-

darski razvitak, posebno što će u mjestu biti određeni servisni pogoni autoceste i što to može biti začetak određenoga gospodarskog oporavka. Jer ovaj je kraj nekad imao i više od 20.000 stanovnika, koji su se masovno prije i poslije Prvoga svjetskog rata iseljavali, pretežno u Sjevernu Ameriku. Zbog loših cesta mnogi su se iselili i u obližnje gradove, najviše u Karlovac.

Jedan od nadsvođenih hodnika u dvorcu

Što se dvorca tiče, tu je situacija ponešto složenija. Još je krajem 1996., uz poticaj i blagoslov ondašnje vlasti, između Siniše Križanca iz Pregrade (koji je u međuvremenu uredio i opremio dvorac Bežanec u Hrvatskom zagorju) i Karlovačke županije odnosno Duge Rese i općina Bosiljevo, Barilović, Generalski Stol, zaključen je ugovor o zakupu stare utvrde i dvorca Bosiljevo na 99 godina za 1 kunu na godinu. Siniša je Križanec htio dvorac preurediti u turistički sadržaj visoke kvalitete, dijelom zatvorenog, a dijelom otvorenog tipa, a u ponudu bi vjerojatno bile uključene i stare gospodarske zgrade u kojima su nekada bile stajezice za stoku i konje. Novi je zakupoprimac nešto i radio na uređivanju dvorca, prvenstveno krovništva. U međuvremenu su se javili i brojni nasljednici posljednjih vlasnika i kod ureda za imovinsko-pravne poslove Karlovačke županije pokrenuli postupak

za povrat imovine. No u predmetu još nije doneseno nikakvo rješenje, budući da sud prije svake rasprave treba utvrditi nisu li bivši vlasnici konfiscirane imovine taj novac stekli na nezakonit način. U međuvremenu se pojavila izvjesna gospođa Ingrid de Lupis, koja se inače predstavlja kao "prinčeva de Frankopan" iako Frankopani nikada nisu bili prinčevi. Ona je poželjela kupiti dvorac Bosiljevo, baš kao što je kupila obližnji Ribnik. Kako je u međuvremenu dvorac stajao i propadao, valjda je i novi zakupac čekao odluku hoće li dvorac biti vraćen bivšim vlasnicima, općina Bosiljevo je 2000. godine jednostrano raskinula ugovor sa Sinišom Križancem i pri Općinskom sudu u Karlovcu pokrenula sudski spor za raskid zakupa. I Križanec je također pokrenuo sudski vanparnični postupak za osiguranje dokaza kako bi se sačuvala njegova ulaganja, dok je sličan vanparnični postupak pokrenula i Općina radi utvrđivanja štete nastale u vrijeme zakupa. U međuvremenu je prijašnji načelnik općine stavio lokot na ulaz u dvorac kako ne bi dalje propadao i ljudi iz njega odnosili ono što je preostalo. Zna se da je čak i odnesena Cosulicheva bista koja zaista nikome ne treba.

Dvorac je uz raskrižje autoceste jedan od glavnih razvojnih resursa ove male općine. Svjesni su da uređen i dobro opremljen dvorac može biti poticaj značajnom turističkom razvoju, potaknutom lovom, ribolovom na obližnjim rijekama, šetnjama i kupanjem. Ujedno mnoge privlači i rafting na rijeci Dobri. Velike se nade polažu i u strane turiste, posebno Slovence koji bi ovamo dolazili preko nedavno uređenoga graničnog prijelaza Pribanjci. No za sve to valja pričekati rješenje sudskih i upravnih postupaka, koji u nas uvijek dugo traju, neovisno o željama i potrebama. U međuvremenu bi dvorac Bosiljevo valjalo svakako bolje zaštititi, barem ga što više osigurati od daljeg propadanja.

B. Nadilo